

KLIMATSKE PROMJENE, ENERGIJA I OKOLIŠ

ZELENI OPORAVAK I SOCIJALNA DEMOKRACIJA

Programatski izazovi za
klimatski neutralnu Europu

Matthias Jobelius
Svibanj 2020.

Socijalni demokrati bi u Europi trebali iskoristiti Zeleni plan kako bi objedinili ključna pitanja poput zaštite klime, dostojanstvenog rada, socijalne kohezije, i ekonomskog razvoja u novi poriv za napredak i oporavak nakon COVID-19 pandemije.

Socijalni demokrati moraju stvoriti socio-ekološki koncept rada. Rad mora biti koncipiran kao značajan, pošteno plaćen i socijalno siguran, ali i kompatibilan s okolišem te dio održivog lanca vrijednosti koji omogućava održivi koncept življenja.

Globalne okolišne promjene pogoršavaju distribucijske konflikte. Socijalnoj demokraciji je potrebno dublje razumijevanje okolišne pravde kako bi ponudila odgovor na izazove distribucije dobara ere antropocena.

JEDINSTVENA POLITIKA ZA KLIMU I GOSPODARSTVO

Pandemija koronavirusne bolesti bacila je europsko gospodarstvo u još jednu krizu. EU i vlade zemalja članica mobilizirale su velika novčana sredstva kako bi se s njom suočile. Osigurana sredstva važno je koristiti ne samo za upravljanje najhitnijim aspektima krize, već i uskladiti europsko gospodarstvo sa strateški važnim sektorima i tehnologijama te izbjeći loša ulaganja, za što su temelji već postavljeni. U prosincu 2019., nakon desetljeća intenzivne debate o potencijalima zelenog rasta u raznim međunarodnim aspektima (OECD, G7, Svjetska banka itd.), upravo prije pojave pandemije bolesti COVID-19, Europska unija predstavila je Europski zeleni plan. Time si je Unija postavila cilj postati prvi klimatski neutralni kontinent do 2050. godine.

Političari i gospodarstvenici nadaju se da će značajno doprinijeti borbi protiv klimatskih promjena, ali i poboljšati svoj položaj na sve kompetitivnijem globalnom tržištu dobara i usluga koji nisu štetni za okoliš. Mobilizirajući najmanje jedan trilijun eura u sljedećih 10 godina, Europa bi mogla postati čelnik industrije razvoja tehnologija koje nisu štetne za okoliš i srodnih lanaca vrijednosti. To je prvi pokušaj spajanja ambiciozne strategije zaštite klime s dugoročnom politikom industrijskog i tehnološkog razvoja kako bi se stvorila zajednička strategija koja bi mogla omogućiti nova partnerstva među gospodarstvenicima, sindikatima i udruženjima za zaštitu okoliša. Strateško usmjerenje postalo je najvažniji čimbenik u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Trenutačna zdravstvena kriza potaknula je novu raspravu o krhkosti modela proizvodnje bez zaliha, ulozi države u poticanju ključnih industrijskih sektora, potencijalu kružne ekonomije i uravnoteženju međunarodnih lanaca vrijednosti.

Ova je kriza naglasila koliko je važno odgovoriti na ovakve globalne izazove spremno, dugoročno i prekogranično. Usto, kriza je ponovno pokazala koliko EU može biti teško zadržati položaj u političkom i ekonomskom, globalnom nadmetanju između SAD-a i Kine. Jasno je da se Europska komisija ne bi trebala pridržavati samo politika Zelenog plana, već i jasno istaknuti da je klimatska neutralnost najvažniji strateški cilj Unije.

Važno je napomenuti da se napori za stvaranjem pokretačke sile za povezivanjem klimatske, industrijske i ekonomske politike trenutačno ne mogu pripisati samo progresivnoj koaliciji unutar EU. Štoviše, Europski zeleni plan predstavili su predsjednica Komisije koja pripada konzervativnoj opciji, saziv Europskog parlamenta u kojem prevladavaju konzervativne frakcije (sa značajnom manjinom krajnje desnih populista) i Europsko vijeće čiju većinu čine konzervativni predsjednici vlada. U tom je slučaju veliki strateški novi smjer iznijela koalicija koja je poznata po preferiranju *statusa quo*.

To je uvjerljivi prikaz toga koliko je rasprava o klimatskim promjenama prodrla u politički centar. To je na razini Europske unije omogućeno zahvaljujući trima glavnim čimbenicima. Prvi: sada su financijski, politički i socijalni troškovi previsoki da bismo nastavili tzv. *business-as-usual* politikom.

Ne poduzeti ništa bilo bi preskupo. Sada imamo široku bazu podataka koji pokazuju da je ogroman iznos novca potreban za opremanje europskog gospodarstva za klimatsku neutralnost manji od iznosa koji će nastati ako ne suzbijemo klimatske i druge promjene u prirodi. Drugi: posljednjih godina svjedočimo pojavi, iz perspektive tržišnog natjecanja, nemilosrdnih tržišta za pružanje tehnologija i usluga koje su ekološki prihvatljive i klimatski neutralne. Europska poslovna udruženja i sindikati davno su prepoznali da bi se na tvrtke i radnike „moglo zaboraviti“ ako zakonodavni okvir Europske unije ne ponudi jasnu sigurnost ulaganja u klimatski neutralne lance vrijednosti. Treće, europski birači šalju jasan signal da žele promjene. Sve veći broj Europljana smatra klimatske promjene najvećim izazovom našeg doba. To je djelomično tako zbog opasnosti koje nosi globalno zatopljenje, uključujući ekstremne vremenske prilike, toplinske udare, izumiranje vrsta i dr. Međutim, odgovor birača uzima u obzir i prilike za nova zelena radna mjesta i vodstvo EU-a na tržištu tehnologija.

Europskim će političkim tržištem, koje je natjecateljski nastrojeno, dominirati politički akteri koji će najbolje prilagoditi svoj narativ izazovima globalnih klimatskih promjena. Uz zelene, socijalne demokrate, konzervativce i liberale, možemo vidjeti da i krajnja desnica ulazi u taj politički ring, barem u zemljama gdje su na vlasti ili dio vladajuće većine. Iza toga stoje dobri razlozi: Svatko tko poduzima mjere glede restrukturiranja gospodarstva u klimatski neutralnom smjeru bit će u mogućnosti utjecati na tijek milijardi dolara investicija, poticaja i naknada.

EUROPSKA SOCIJALNA DEMOKRACIJA I „NOVA VELIKA TRANSFORMACIJA“

No jesu li europske socijalne demokratske stranke programatski spremni za ovo natjecanje? Raznolike europske socijalne demokracije uče vrlo različitim korakom da socijalne demokratske ideje prosperiteta i stvaranja vrijednosti mogu postojati u 21. stoljeću samo ako spajaju ekonomski, socijalni i ekološki način razmišljanja, a zahtjevni su i popratni izazovi s kojima se suočavaju programatsko postavljanje socijaldemokracije i progresivno djelovanje s položaja vlasti. Potrebne prilagodbe za klimatski neutralnu Europu dubinski su systemske, zbog čega se ih se često naziva „Novom velikom transformacijom“. Ovaj termin ukazuje na prednost koju socijalna demokracija ima nad svojim političkim rivalima, ali koju koristi s previše oklijevanja: Europske socijaldemokracije već su pokazale da su sposobne i voljne iznijeti dubinsku transformaciju u službi općeg dobra. Prisjetimo se: tijekom prve „Velike transformacije“ koju je opisao austro-ugarski ekonomski povjesničar Karl Polanyi u 19. i 20. stoljeću, gospodarska je aktivnost sve više i više postajala odvojena od društvenih struktura i društvene dinamike, što je dovelo do toga da su ljudski životi postajali sve više obilježeni određenom racionalnošću tržišta. U tom se kontekstu, u kojem se prema riječima Karla Marxa „sve što je čvrsto pretvara u zrak“, pojavljuju se socijalne demokratske stranke kao novi politički akteri. One su osigurale sveobuhvatnu socijalnu sigurnost za nekoć izrabljivane društvene skupine

i postavile uvjete za njihov socijalni boljitak. Kako bi se suprotstavile onome što Polanyi naziva „otuđenošću“ tržišta, provele su mjere države blagostanja. Taj im je uspjeh donio pravo da ih se već dugi niz godina smatra progresivnim političkim akterom.

Ako socijalne demokratske stranke Europe teže biti dio snaga napretka koje će provesti Veliku novu transformaciju i socio-ekološko restrukturiranje, bit će im potreban najsuvremeniji programatski kompas za trendove, za što će morati prilagoditi temeljne socijalne demokratske koncepte i termine zahtjevima današnjice. To u nastavku prikazuje rasprava o tri temeljna socijalna demokratska koncepta – *pravednosti, rada i napretka*.¹

PRAVEDNOST: DISTRIBUCIJSKI KONFLIKTI U JEKU KLIMATSKIH PROMJENA

Klimatske promjene diljem svijeta dodatno pogoršavaju nejednakost u pristupu i distribuciji resursa te socijalne konflikte koji iz toga nastaju. Visokougljične aktivnosti nekih dionika i zajednica sve više umanjuju šanse drugih za samo postojanje. Klimatske se promjene svojim dalekosežnim posljedicama, poput propadanja tla, onečišćenja zraka, zagađenja bukom, širenja bolesti, suša i izumiranja vrsta, kriju iza mnogih društvenih prevrata, uključujući izbjegličke krize i ratove. Ekonomski ceh klimatskih promjena već je procijenjen na nekoliko stotina milijardi eura godišnje, a procjenjuje se i njegov značajan rast. Isto vrijedi i za troškove borbe protiv posljedica klimatskih promjena. U eri antropocena ljudska je vrsta postala odlučujući faktor na Zemlji i socijalne demokratske su stranke, koje tvrde da je društvena pravednost njihov zaštitni znak, dužne razviti sveobuhvatno shvaćanje okolišne pravednosti. Nekoliko se osnovnih načela pravednosti može ovdje primijeniti: Korištenje prirodnih resursa može se dozvoliti samo ako ne ugrožava postojanje drugih. Resursi postanu sve rjeđi, a klimu je potrebno zaštititi; stoga se moraju nametnuti visoki troškovi na korištenje prirodnih resursa i sankcije za ponašanja koja štete klimi, uz promicanje odgovornog ponašanja prema prirodnim resursima. Tko god doprinosi uništavanju okoliša mora platiti odgovarajuću visoku naknadu. Onima koji mogu platiti više bit će naplaćena viša naknada, a onima na koga više utječe uništavanje okoliša zaslužuje veću potporu. K tome, moraju postojati jednaka prava na javna prirodna dobra i jednake prilike za život u netaknutom okolišu.

Ove principe pravednosti ne treba posebno objašnjavati, no oni vode do šireg broja zaključaka. Kao prvo, iz njih slijedi da je okolišna pravednost važna sastavnica društvene pravednosti i ne može je se odvojiti od općih ljudskih prava. Kao drugo, oni dovode do pitanja o distribuciji dobara između tri društvena jaza.

- 1) Postoji *međugeneracijska* povezanost između trenutčne generacije za koju je karakteristična visoka potrošnja resursa i tek nadolazećih generacija čiji život u budućnosti ovisi o tome da ne bude uništen u sadašnjosti.
- 2) *Međudruštvene* poveznice povezuju te dvije generacije u dvije skupine zemalja. S jedne strane, imamo zemlje koje snose velik dio kolača odgovornosti za uništavanje okoliša i raspolažu sredstvima kojima se mogu suprotstaviti klimatskim promjenama. S druge strane, imamo zemlje koje u manjem udjelu „doprinosе“ uništavanju okoliša te su disproporcionalno ranjive na posljedice klimatskih promjena.
- 3) *Unutardruštvena* se dimenzija odnosi na odnose između populacijskih skupina čiji stilovi života podrazumijevaju različite emisije stakleničkih plinova i koje imaju drukčije materijalne zahtjeve. Ova se dimenzija tiče odnosa između društvenih skupina s različitim stilom života u pogledu stvaranja stakleničkih plinova, ali i različitim mogućnostima. Ova dimenzija uključuje i odnose između društva u cijelosti i onih gospodarstvenih čimbenika koji koriste mnogo resursa i privatiziraju dobiti tog korištenja, ali i kolektiviziraju negativne posljedice korištenja resursa.

To sa sobom donosi izazovna regulatorna pitanja: Koliko pojedinac može legitimno koristiti resurse u ime održavanja svojega stila života, a da ne narušava prava drugih? Kako spriječiti ekološku štetu koju uzrokuju odluke privatnog sektora i koja se prenosi se na čitavu javnost? Kako spriječiti da društvene posljedice regulacije klime ne prodube društvene podjele? Što je potrebno učiniti po pitanju osobito visoke izloženosti siromašnijih zajednica zagađenju okoliša? Tko bi trebao biti vlasnik prirodnih resursa? Tko ima pravo na njihovo korištenje i do koje mjere? Koji je način njihove alokacije i kada ona treba postati stroža?

Konflikti oko distribucije prirodnih resursa u antropocenu na površinu dovode brojna pitanja, uključujući mnogo novih. Europskoj socijalnoj demokraciji potreban je politički kompas kako bi na njih odgovorila. Zato okolišnu pravednost moramo bolje razumjeti i postaviti je u središte društvene pravednosti, tim više što je pitanje pravednih tranzicija u određenim sektorima i regijama ključno za progresivne aktere u kreiranju i implementaciji Europskoga zelenog plana. Isto vrijedi socijalno pravedno kreiranje financijskih instrumenata poput poreza na CO₂ ili sustava za trgovanje emisijskim jedinicama.

RAD: PREMA INTEGRACIJI POLITIKA ZA KLIMU I ZAPOSŁJAVANJE

Oblikovanje svijeta rada jedno je od najvažnijih zadataka za socijalnu demokraciju. Središnje obilježje identiteta pokreta je, povijesno gledano, uključivalo stvaranje dostojanstvenih uvjeta rada, socijalnih partnerstava, zapošljavanje na neodređeno i društveni napredak. U tom kontekstu, cilj stvaranja klimatski neutralne ekonomije u Europskoj uniji do 2050., što je sastavnica Zelenog plana i podržano od

¹ Jobelius, Matthias (2018): »Sozialdemokratie in der Heiẖzeit« in: SPW 228/5.

europskih socijalnih demokrata, podrazumijeva i stvaranje socio-ekološke konceptualizacije rada. Suvremeni koncept rada mora uzeti u obzir nužne uvjete regeneracije kako ljudskih, tako i prirodnih resursa. Marx je govorio ne o jednom, već dva „izvora bogatstva“ – Zemlje i radnika. Pretjerano korištenje i eksploatacija prijeti oboma izvorima te je njima potrebno upravljati na oprezan i usklađen način koji je u skladu s kriterijima održivosti. Koncept dostojanstvenog rada u socio-ekološkom smislu uključuje aktivnosti koje imaju svoj značaj, koje su pošteno plaćene i pružaju socijalnu sigurnost, ali su i u harmoniji s okolišem, dio održivog lanca vrijednosti i omogućavaju održivi stil života.

Takav je socio-ekološki koncept rada ponajprije odraz aktualnih političkih rasprava na razini EU o održivoj industrijskoj politici, u kojoj su postavljena su pitanja: kakve poslove trebamo stvarati, u kojim sektorima te kakvo će obrazovanje i kvalifikacije zahtijevati. Sektor zaštite okoliša već je važna gospodarstvena grana u mnogim zemljama članicama Europske unije. Energetska učinkovitost, održivo upravljanje vodnim resursima, učinkovita uporaba materijala, tehnologije recikliranja, pretvorba i pohrana energije, proizvodnja baterija i gorivih ćelija te mobilnost bez emisija štetnih plinova ključne su komponente u pretvaranju Europe u mjesto održive industrije. Sektor zaštite okoliša u EU već dva desetljeća premašuje sveukupni gospodarski rast. Prema podacima Eurostata, 2016. je prihod sektora iznosio 750 milijardi eura i zapošljavao je 4,5 milijuna ljudi. Na svjetskoj je razini izvoz ekoloških roba u razdoblju od 2002. i 2015. rastao u prosjeku 8,4 % godišnje, što je značajno više nego ukupno povećanje industrijske robe kojom se trguje. Istovremeno, u sektoru zaštite okoliša raste konkurentski pritisak među zemljama. Kina je od 2002. g. i više nego utrostručila svoj udio u trgovini ekološkom robom. EU na to sve više odgovara regulatornim mjerama. Primjerice, 2017. je donijela važne projekte od zajedničkog europskog interesa (IPCEI), regulatornu potporu s ciljem pomaganja u razvoju strateških lanaca vrijednosti ka klimatski neutralnoj industriji. Europski bi socijalni demokrati trebali osigurati da javni sektor preuzme aktivniju ulogu u izgradnji i promidžbi procesa proizvodnje i inovacija koji nisu štetni za okoliš. Klimatski će neutralna Europa trebati javne intervencije kako bi vodila i podupirala industriju u procesu stavljanja zelenih tehnologija na tržište, a istovremeno će morati pružiti jasan zakonodavni okvir za investicije.

Ipak, socio-ekološki koncept rada koji želi biti sveobuhvatan nadići će pitanje zapošljavanja i kvalifikacija unutar vodećih ekoloških tržišta. Hoće li ljudi imati dovoljno mogućnosti da se bave ili ne bave s održivošću sa svojom okolinom, slijede strategije dostatnosti, poduzimaju neplaćene značajne aktivnosti ili razvijaju ekološki savjesnih potrošačkih obrazaca uvelike ovisi o tome koliko njihova pošteno plaćena, sigurna radna mjesta i propisano radno vrijeme nude potrebnog slobodnog vremena za to. Na kraju, socio-ekološko shvaćanje rada uključuje i međunarodnu perspektivu. Primjerice, ako dostojanstvene plaće trošimo na proizvode koji su negdje drugdje proizvedeni u neljudskim uvjetima ili ako ih isplaćuje poslodavac čija poslovna praksa ugrožava tuđe zdravlje, dostojanstvo ili život, onda moramo preispitati temeljne vrijednosti dostojanstvenog rada.

Tehnološke promjene otvaraju nove mogućnosti za izgradnju svijeta rada koji je istovremeno dostojanstven i održiv. Stoga, digitalizacija s punim pravom zauzima važno mjesto u socijalnoj demokratskoj raspravi o politici rada. Sljedeći važni programatski korak za europske socijalne demokrate bit će spajanje digitalizacije s prioritetima klimatski neutralne Europe. Na primjer, digitalna tehnologija i umjetna inteligencija mogu se koristiti za organizaciju energetski učinkovitijih lanaca proizvodnje te odvajanje gospodarskog rasta od potrošnje energije organiziranjem kružnih gospodarstava i usluga koje zahtijevaju niske količine energije i prirodnih resursa. Što se politike rada tiče, to mora biti omogućeno na osnovi kvalifikacija, obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Također, postavljaju se pitanja: može li digitalizacija pomoći smanjiti kvantitetu rada dok ga čini društveno i ekološki značajnijim te možemo li početi vrednovati neplaćeni rad? Bez potrebne zakonodavne regulacije, digitalizacija može imati suprotni učinak: povećana učinkovitost spušta cijene, što dovodi do povećanja potražnje. Veća konzumacija efektom bumeranga poništava okolišno pozitivan učinak dobiven na učinkovitosti. Primjerice, uređaji za obradu podataka sve su učinkovitiji, ali dugogodišnji je porast njihova korištenja i broja korisnika u obliku informacijske i komunikacijske tehnologije doveo do drastičnog porasta njihovog udjela u globalnoj potrošnji električne energije. K tome, veća konzumacija digitalnih tehnologija stvorila je veću potražnju za metalima, uključujući rijetke metale iz Zemlje, kao i sirovinama. Mnogi metali i ostale sirovine potrebni za proizvodnju tehnologije usmjerene prema budućnosti nalaze se u regijama u sukobu gdje su uvjeti rada neljudski, a štete za okoliš velike. To pokazuje da je učinkovita, umrežena misao o dekarbonizaciji i digitalizaciji više doli tehnološka inovacija. Inovacije moraju donijeti dobrobit ljudima i njihovom okolišu, ali i njihovim poduzećima. U povijesti socijalno demokratskih ideja tehnološki razvoji nikad nisu promatrali izvan okvira vrijednosti tog pokreta. Štoviše, uvijek se radilo o primjeni takvih rješenja kao proizvodnih snaga koje služe progresivnom društvenom uređenju u kojem i Zemlja i radnik, dva najveća izbora bogatstva prema Marxu, ne iscrpljuju jedan drugoga.

NAPREDAK: PRIMJENA TESTOVA OTPORNOSTI NA PARADIGMU RAZVOJA

Postavlja se pitanje kako će socijalna demokracija definirati buduće ciljeve društvenog napretka. Poziv na „rast za sve“ – formulacija koja datira iz doba fordizma – dugo okuplja liberalne snage, kao i socijalne demokrate i sindikate. Princip koji leži iza toga jest da manji rast podrazumijeva manju dodanu vrijednost, što dovodi akutnije distribucije konflikata. Stoga je taj slogan pomogao u minimiziranju akutnih distribucijskih konflikata. Na taj je način funkcionirala ekonomija 20. stoljeća – u fazama i u zemljama industrijaliziranog Zapada. Međutim, i ondje je ekonomski rast sve manje i manje doprinisao pravednosti, dostojanstvenom radu ili kvaliteti života. U vremenima klimatskih promjena, ta se logika posve izvrnula. Ekološke posljedice stalnog globalnog rasta dovele su do masovnih društvenih previranja i porastu distribucijskih konflikata, potkopavajući time društveni napredak. U

21. stoljeću svaki koncept socijalno demokratskog napretka prvenstveno mora spoznati da je sistemska dinamika rasta kapitalizma neuskladiva s ekološkim ograničenjima planeta. Isto tako, socijalna demokracija mora spoznati da se emisijski intenzivna proizvodnja i obrasci potrošnje Zapada, koji su usmjereni na stalni rast, ne mogu globalizirati na održiv način. Svake godine Dan ekološkog duga pada sve ranije. Taj se dan „obilježava“ vrijeme u kojem je, u odnosu na 1. siječnja prošle godine, čovječanstvo potrošilo količinu prirodnih resursa čija obnova traje godinu dana. 1990. g. to je bio 7. prosinca, dok je 2019. pao na 29. srpnja. Od toga dana do kraja godine ekološki se dug akumulira u gubitku bioraznolikosti, neuspjelih usjeva, suša, klimatskih ratova i migracijskih tokova. Da se taj izračun temelji na globalnoj eksploataciji resursa na potrošnji resursa EU-a, Dan ekološkog duga bi 2019. g. bio obilježen već 10. svibnja. Kad bi ostatak svijeta pratio europski tempo potrošnje iz te godine, bile bi potrebne tri Zemlje da nadoknade količinu resursa iz tog vremenskog raspona. Socijalni demokrati više ne smiju stremiti ka neograničenom rastu kao u 20. stoljeću koje je bilo usmjereno na potrošnju fosilnih goriva. To bi u konačnici dovelo do masovnih društvenih previranja koje bi dugoročno učinile socijalnu demokraciju nemogućom. Umjesto toga, sada se traga za suvremenom definicijom rasta koji ga prepoznaje kao sredstvo postizanja kvalitativnih ciljeva, a ne teži rastu samom po sebi. Kako bi Europa postala klimatski neutralna, bit će potrebne ogromne investicije u nove tehnologije. Čak i kao središte klimatski neutralne industrije, Europi će biti potrebni cement, osnovne kemikalije i drugi materijali, koje su trenutačno odgovorni za 20 % ukupnih emisija stakleničkih plinova. Još je više važno društveno poimanje o tome kakav bi rast u Europi trebao biti. Europski bi socijalni demokrati trebali iskoristiti Zeleni plan da razviju svoje ideje o tome kakav bi gospodarski rast mogao promicati društvenu koheziju, održivost i kvalitetu života. U tu svrhu bi mogli razviti svoje vlastite koncepte koje smo ranije razradili. „Nije svaki rast napredak“ – to su riječi koje je, primjerice, Socijal- demokratska stranka Njemačke (SPD) stavila u svoj manifest 1989. godine. „Rasti mora sve ono što je nužno prirodnim temeljima života, unaprjeđuje kvalitetu života i rada, smanjuje ovisnost te promiče pravo na samoodređenje, štiti život i zdravlje, osigurava mir, povećava svačiju priliku za život i budućnost te potiče kreativnost i inicijativu. Sve što predstavlja opasnost prirodnim temeljima života, smanjuje kvalitetu života ili opstruira bilo čije izgled mora biti smanjeno ili eliminirano.“ Ove riječi napisane prije tri desetljeća prikladnije su danas nego ikad prije za cilj pretvaranja Europe u klimatski neutralni kontinent. Socijalne demokratske političke stranke moraju razviti osnažene mjere kako bi postigle dvostruko razdvajanje: s jedne strane, razdvajanje pojma rasta od pojma korištenja resursa, a s druge strane, razdvajanje pojma rasta od pojma kvalitete života. Razdvajanje pojma rasta od pojma korištenja resursa moguće je postići tehnološkim inovacijama, što se u mnogim europskim gospodarstvima već i događa. U razdoblju između 1990. i 2017. Bruto domaći proizvod Europske unije narastao je za 58 %, dok su emisije stakleničkih plinova pale za 22 %. Međutim, šira kulturološka i institucionalna promjena bit će potrebna kako bi se pojam gospodarskog rasta odvojio od pojma poboljšanja kvalitete živote. Početna

točka ovog razdvajanja je široka i uključuje nov način izračuna prosperiteta država i društava, promicanje regionalnih gospodarskih krugova, nove oblike gospodarskih aktivnosti temeljenih na općem dobru, ekonomiju temeljenu na solidarnosti, dekomercionaliziranu dodanu vrijednost, nove modele radnog vremena te inovativne obrasce potrošnje i životne stilove.

ZELENI OPORAVAK: PRILIKA ZA SOCIJALNU DEMOKRACIJU

U tijeku trenutačne rasprave o tome kako prebroditi pandemiju koronavirusne bolesti, zagovornici socijalne demokracije moraju imati priliku istaknuti da razumno kreiran Zeleni plan Europske unije može premašiti svoje klimatske ciljeve. Cilj klimatski neutralne Europe prilika je socijalnim demokratima da okupe središnja pitanja poput digitalizacije, dostojanstvenog rada, socijalne kohezije, poticanje gospodarstva i politiku inovacija u jedan progresivni projekt. Dobra je vijest što su znanstveni i tehnološki razvoj u posljednja dva desetljeća jasno ukazali na ključne elemente oblikovanja Nove zelene transformacije. Posebne izazove čine mobilnost koja nije štetna za okoliš, promjena načina prehrane i proizvodnje hrane, zalihe održive energije te klimatska neutralnost građevinskog sektora. Već su identificirane sastavnice raznih rješenja za pojedine sektore. Uglavnom se sastoje od kombinacije obvezujućih ciljeva, jasnog regulatornog okvira, tehnoloških inovacija, porasta učinkovitosti, prilagodbe lanca vrijednosti i načina proizvodnje te prilagodbe životnog stila i obrazaca potrošnje. Premda, na kraju krajeva, ovo nije ništa drugo nego potraga za alternativnim regulatornim modelom za socio-ekološki kapitalizam Europe. Socijalni demokrati su uvijek bili uspješni u suočavanju s velikim pitanjima vremena pomoću realpolitike malih razmjera djelujući kao stranke napretka te su uvijek bili vješti navigatori napretka u smjeru društvene kohezije djelujući kao stranke mira. Sada su nam potrebne progresivne stranke koje imaju zajedničku viziju pravednosti, prosperiteta i održivosti, koje drže korak s vremenom i smatraju problematiku socio-ekološke tranzicije najvažnijim političkim pitanjem. To je dužnost koja pada na pleća europskih socijalnih demokrata u eri antropocena. Razvoj Zelenog plana i ekonomskih politika kao odgovor na pandemiju bolesti uzrokovanim novim koronavirusom jedinstvena su prilika europskim socijalnim demokratima da tu dužnost i preuzmu.

O AUTORU

Matthias Jobelius je voditelj odjela za središnju i istočnu Europu, Friedrich-Ebert-Stiftung. Nakon rada u uredu FES-a u Indiji, obnašao je funkciju predstavnika Zaklade u Rumunjskoj i Republici Moldaviji, te Gruziji, Armeniji i Azerbajdžanu. Studirao je politologiju i razvojne studije u Berlinu i Londonu.

IMPRESUM

Izdavač:
Friedrich-Ebert-Stiftung,
Regionalni ured za Hrvatsku i Sloveniju,
Praška 8 | HR 10000 Zagreb | Croatia

Za izdavača: Türkan Karakurt,
tuerkan.karakurt@fes.hr

www.fes.hr

Komercijalna upotreba svih medija koje izdaje Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nije dopuštena bez prethodne suglasnosti FES-a.

ZELENI OPORAVAK I SOCIJALNA DEMOKRACIJA

Programatski izazovi za klimatski neutralnu Europu

Netom prije pandemije koronavirusa, Europska unija predstavila je svoj Zeleni plan, čime si je zadala cilj postati klimatski neutralni kontinent do 2050. Sveobuhvatan, Zeleni plan može omogućiti Uniji da dosegne i premaši svoje klimatske ciljeve te istovremeno doprinijeti oporavku europskog gospodarstva.

Socijalni demokrati moraju razviti socio-ekološki koncept rada. Rad mora biti konceptualiziran kao značajan, pošteno plaćen i socijalno siguran, ali i ekološki kompatibilan, unutar održivih lanaca vrijednosti, i omogućavati održive koncepte života. Moraju se baviti i ljudima i prirodnim resursima.

Globalne ekološke primjene pogoršavaju distribucijske konflikte. Ponašanja nekih aktera značajno umanjuju šanse drugih za postojanje. Razni učinci klimatskih promjena stoje iza mnogih društvenih previranja. Socijaldemokracija mora razviti jasno shvaćanje ekološke pravednosti kako bi se suočila s distribucijskim problemima ere antropocena.

Daljne informacije o ovoj temi možete dobiti na:

www.fes.hr